

производства. Промышленно-производственный персонал состоит из административно-управленческого, эксплуатационного и ремонтного персонала. С учетом необходимости обеспечивать бесперебойное питание, часть эксплуатационного персонала состоит из дежурного персонала. Из-за непрерывного использования оборудования, происходят поломки, поэтому чуть ли 70% персонала состоят из ремонтного персонала. Бригадная форма или коллективный подряд нашли широкое применение в организации труда энергетических предприятий.

В современных условиях энергетика выступает как сложная совокупность больших, непрерывно развивающихся производственных систем, созданных для получения, преобразования, распределения и использования в народном хозяйстве природных энергетических ресурсов и энергии всех видов.

Организация управления деятельностью энергетических предприятий определяется как система управленческих действий, имеющих целью координацию производства энергии по заданному графику, при соблюдении установленных качественных показателей энергии, с минимально возможными затратами энергетических, трудовых и денежных ресурсов и при максимально возможном (по техническим и экономическим соображениям) использовании энергетического оборудования.

Литература

1. Самсонов В.С. Экономика предприятий энергетического комплекса. М.: Высшая школа, 2003. 374 с.
2. Фомина В.Н. Экономика электроэнергетики. М., 2005. 384 с.
3. Коршунова Л.А., Кузьмина Н.Г. Экономика энергетических предприятий. Тольятти: ТПУ, 2006. 156 с.
4. Роголев Н.Д. Экономика энергетики: учеб. пособие для вузов. М.: Издательство МЭИ, 2005. 288 с.
5. Можяева С.В. Экономика энергетического производства. СПб.: Издательство Лань, 2003. 208 с.
6. Нагорная В.Н. Экономика энергетики. Владивосток: Изд-во ДВГТУ, 2007. 157 с.

ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ САЛАСЫНДАҒЫ ЛИЗИНГ

С.К. Сариев,
ғылыми жетекші Н.Н. Авгамбаева
Қазақстан, Алматы қ,
С.Ж.Асфендияров атындағы Қазақ Ұлттық Медицина Университеті

Қазіргі Қазақстан жағдайында денсаулық сақтау (фармация) саласында қызметтің өркендеп дамуында шешілмей жатқан мәселелердің бірі қаржы ресурстарының жеткіліксіздігі. Денсаулық сақтау (фармация) саласын несиелендіруде қаржы институттары негізгі құралдарды уақытша пайдалануға белгілі бір төлеммен ұсынуда, яғни бұл-лизинг.

Елімізде қабылданған индустриалды-инновациялық стратегиясында негізгі қорларды тездетіп жаңарту, өндірістік секторды дамытуға басты назар аударылған. Денсаулық сақтау (фармация) саласында аталған мәселелер шешімінің басты механизмі – лизинг болып табылады. Қазақстандағы денсаулық сақтау (фармация) саласында негізгі құралдардың 80 пайызға жуығы тозған және тез арада жаңартуды талап етеді. Моральдік, физикалық тозған медициналық аппараттар және құрал жабдықтар мен сапалы бәсекелі қызмет көрсету мүмкіндігі төмен. Сонымен бірге нарықта жаңадан жұмыс жасап жатқан ауруханалардың, емханалардың, клиникалардың және дәріханалардың қызметін жандандыруда лизинг маңызды орын алады. Денсаулық сақтауда (фармацияда) лизингтік қызметті дамытудың негізгі мақсаты жоғары ғылыми техникалық медициналық аппараттар мен құрал жабдықтарды

негізге ала отырып, көрсетілетін қызмет сапасын, оның бәсекелестік қабілетін арттыру.

Еліміздегі лизингтік қызметпен айналысушыларға мемлекет көптеп қолдау жасауда. Ол бір жағынан лизингтік компания өз қызметін жандандыру арқылы кәсіпкерлікті дамытуға, жұмыс бастылық мәселелерін шешсе, екінші жағынан лизинг беруші компаниялардың қызметін пайдалану арқылы, еліміздің көптеген кәсіпорындары өз құрал жабдықтарын жаңартуға және сол арқылы өз қызметін дамытуға мүмкіндік алды.

Лизингке әр түрлі салықтық жеңілдіктер жасалған. Лизинг беруші мен импортталған негізгі құрал мүліктері қаржы лизингі үшін, және оны лизинг алушыға жалға беру, қосымша құн салығынан босатылады. Лизинг алушы өзіне қажетті құрал жабдықтарды біршама арзан бағамен импорттауға мүмкіндік алды. Тікелей өзі импорт жасайтын болса, онда қосымша құн салығы қосылады. Импорт кезінде қосымша құн салығы салынбайтын негізгі құрал тізімі тікелей Қазақстан Республикасында Үкіметімен бекітілген. Сондай-ақ лизинг бойынша сыйақы да қосымша құн салығынан босатылады.

Лизингтік қатынас дамыған және дамушы елдерде қолдану аясы кеңейуде. АҚШ және Еуропа елдеріндегі лизинг ең тиімді, жоғары икемді қаржы механизмі ретінде қарастырылады.

Лизингтің қосымша қасиеттерінің артықшылығы бұрынғы Аристотель кезінде де мойындалған, яғни оның айтуы бойынша: «Байлық пайдаланудан құралады, оған меншік құқығынан емес», басқаша айтқанда пайда табу үшін міндетті түрде меншігінде болуы қажет емес, тек пайдалану құқығы болуы қажет. Ал пайдалану құқығы - бұл лизингтің басты қасиетінің бірі.

Қазақстанның нарықтық экономикаға өтуі денсаулық сақтау мекемелерінің алдына бірқатар мәселелер қойды. Олар жоғары бәсекелестік жағдайға үйрену, төлемдердің уақтылы жүрмеуі, тауарға бағаның жоғарылануынан өткізу нарығының қысқаруы, шикізат материалдарды жабдықтаушыларды іздеудегі қиындықтар және қаржы ресурстарының шектеулілігі. Мұндай жағдайда денсаулық сақтау (фармация) саласында мекемелердің өміршеңдігін сақтап қалу мақсатында мынадай қасиеттерге ие болуы керек: жоғары икемділік, қызмет көрсету түрлерінің тез өзгеру қабілеттілігі. Қазақстан нарықтық экономикаға өте дағдарысты жағдайда өтті. Яғни, олар инвестициялық белсенділіктің төмендеуі, бағаның өсуі және инфляцияның жоғары қарқыны, қызмет көрсету көлемінің төлемдері, сондай-ақ сауда экономикалық байланыстың үзілуі.

Лизинг артықшылықтарын кәсіпкерлер көптеп түсіне бастады. Егер 2009 жылы 491 келісім жасалған болса, ал 2010 жылы жасалған келісімдер саны 1722 –ге жеткен, 2010 жылы келісімдер саны 3,5 есеге дейін жеткен. 2010 жылы орташа лизингтік келісім 169 мың АҚШ долларын құраған. Лизингке берілген мүліктің минималды құны 1,4 мың АҚШ доллары, ал максималды құны 5,873млн доллар.

Лизингтік қызметті пайдаланушы кәсіпкерлер осыған дейін пайыздық сыйақылардың жоғарылығы және лизинг мерзімінің тым ұзақтығы жайында айтып келеді. Қазақстан Республикасының «Қаржылық лизинг» туралы заңына 2009 жылы, 10-наурызда жасалған толықтырулармен өзгерістер, аталған мәселелер шешімін тапты. Яғни (пайыздың және мерзім өзгерістерін жазу). Жасалған өзгерістер лизинг алушының да, лизинг берушінің де қажетін бір шама қанағаттандырады. Қазақстан Республикасының «Қаржылық лизинг» туралы заңы ТМД елдері ішіндегі лизинг қызметінің дамуына ең тиімді заңнамалық актісі болып табылады.

2009 жылдан бастап халықаралық қаржы корпорациясының Орта Азияда лизингтің даму бағдарламасы жұмыс жасайды. Бұл бағдарламаның басты мақсаты лизинг алушы, беруші заңды немесе жеке тұлғаларға кеңес беру, оларды оқыту, сонымен бірге қаржыландыру болып табылады.

Денсаулық сақтау (фармация) саласында лизингтік қызмет нарығындағы шешілмеген мәселе лизингтің Республикамыз аймақтарында, облыстарда бірдей дамымау, мәселесі. Лизингтік қатынастар негізінде Астана, Алматы қалалары төңіріндегі басым. Лизингті дамыту бағдарламасы аясында сол аймақтарда түсіндіру, оқыту жұмыстарын жүргізу, лизингтік компаниялардың филиалдарын көптеп ашу жұмыстарын жүргізуіміз қажет.

Атап кетуіміз қажет елімізде денсаулық сақтау (фармация) саласында лизинг дамуына қолайлы жағдай жасалған. Ол өз кезегінде лизингтік қызмет саласында бәсекелестерді арттырып, көрсетілетін қызмет сапасын, пайыздық сыйақыларды төмендетеді. Лизингтік қызмет нарығы инвесторларға да, өндірушілерге де тартымды, қызықты болып отыр.

Елімізде қабылданған индустриалды-инновациялық стратегиясында денсаулық сақтау (фармация) саласында негізгі қорларды тездетіп жаңарту, қызмет көрсету секторын дамытуға басты назар аударылған. Қазақстандағы денсаулық сақтау (фармация) саласында негізгі құралдардың 80 пайызға жуығы тозған және тез арада жаңартуды талап етеді. Моральдік, физикалық тозған құрал жабдықтар мен сапалы бәсекелі қызмет көрсету мүмкіндігі төмен. Сонымен бірге нарықта жаңадан жұмыс жасап жатқан ауруханалардың, клиникалардың, емханалардың, дәріханалардың, емдеу-профилактикалық мекемелердің қызметін жандандыруда лизинг маңызды орын алады. Денсаулық сақтау (фармация) саласында жоғары ғылыми техникалық медициналық құрал жабдықтарды, аппараттарды негізге ала отырып, көрсетілетін қызмет сапасын, оның бәсекелестік қабілетін арттырамыз. Міне бұл мәселелерді шешудің бірден бір тиімді жолы – лизинг арқылы шешуге болады.

Еліміздегі денсаулық сақтау (фармация) саласында лизингтік қызметпен айналысушыларға мемлекет көптеп қолдау жасауда. Ол бір жағынан лизингтік компания өз қызметін жандандыру арқылы кәсіпкерлікті дамытуға, жұмыс бастылық мәселелерін шешсе, екінші жағынан лизинг беруші компаниялардың қызметін пайдалану арқылы, еліміздің көптеген денсаулық сақтау (фармация) саласындағы мекемелер өз медициналық құрал жабдықтарын, аппараттарын жаңартуға және сол арқылы өз қызметін дамытуға мүмкіндік алды.

Денсаулық сақтау (фармация) саласында лизингке әр түрлі салықтық жеңілдіктер жасалған. Лизинг беруші мен импортталған негізгі құрал мүліктері қаржы лизингі үшін, және оны лизинг алушыға жалға беру, қосымша құн салығынан босатылады. Лизинг алушы өзіне қажетті құрал жабдықтарды біршама арзан бағамен импорттауға мүмкіндік алды. Тікелей өзі импорт жасайтын болса, онда қосымша құн салығы қосылады. Импорт кезінде қосымша құн салығы салынбайтын негізгі құрал тізімі тікелей Қазақстан республикасында Үкіметімен бекітілген. Сондай-ақ лизинг бойынша сыйақы да қосымша құн салығынан босатылады.

Денсаулық сақтауда (фармацияда) лизингтік қатынасты Қазақстан Республикасында қолдану аясы кеңейуде. АҚШ және Европа елдеріндегі денсаулық сақтау (фармация) лизинг ең тиімді, жоғары икемді қаржы механизмі ретінде қарастырылады. Лизинг механизмінде өзіндік артықшылықтар бар. Лизингтік қатынастың дамуы жалпы экономиканың дамуына бірнеше бағытта әсер етеді:

Лизинг денсаулық сақтау (фармация) саласында бизнес субъектісінің дамуына әсер етеді, яғни өз негізгі құралдарын жаңартуға қосымша қаржысы болмаған жағдайда. Лизинг ұзақ мерзімді қаржыландырудың бір түрі болғандықтан, капиталға салымдар көлемін көбейтеді. Лизинг негізгі құралдарды тез арада жаңартудың бір түрі (қосымша қаражаттар тарту мүмкіндігі арқасында)

Лизинг қаржылық қызмет көрсету нарығында қосымша бәсекелестік туғызады. Лизингтің пайда болуы мен қаржыландыру бағасы төмендейді, қаржылық қызмет нарығы кеңейеді. Лизинг көбінесе банк несиесінің баламасы болып табылады. Денсаулық сақтау (фармация) саласының мекемелері банк алдындағы міндеттемесінің көбеймеуіне жол береді. Сондай-ақ лизинг, денсаулық сақтау (фармация) мекемелері үшін қызмет көрсетудің бір жолы болып табылды.

Қазақстанның нарықтық экономикаға өтуі денсаулық сақтау (фармация) мекемелерінің алдына бірқатар мәселелер қойды. Олар жоғары бәсекелестік жағдайға үйрену, төлемдердің уақтылы жүрмеуі, көрсетілген қызметке бағаның жоғарлануынан медициналық қызмет көрсету нарығының қысқаруы және қаржы ресурстарының шектеулілігі. Мұндай жағдайда денсаулық сақтау (фармация) мекемелерінің өміршеңдігін сақтап қалу мақсатында мынадай қасиеттерге ие болуы керек: жоғары икемділік, көрсететін қызметінің сапасы. Қазақстан нарықтық экономикаға өте дағдарысты жағдайда өтті. Яғни, олар инвестициялық

белсенділіктің төмендеуі, бағаның өсуі және инфляцияның жоғары қарқыны, өндіріс көлемінің төлемдері, сондай-ақ сауда экономикалық байланыстың үзілуі.

Ең басты мәселелердің бірі, негізгі құралдардың физикалық, моральдік тұрғыдан тозуы, оның ішінде Қазақстанның басты салаларындағы негізгі құралдардың тозуы. Қазіргі кезде Қазақстан денсаулық сақтау (фармация) мекемелерінің жақын және алыс шет елден жаңа техникамен жарактануға мүдделі болып отыр.

Бұл мәселердің ең тиімді жолдарының бірі лизинг болып табылады. Экономикамыздың барлық салаларында физикалық-моральдік тозған негізгі құралдарды тез арада жаңарту қажеттілігі туындап отыр. Халықаралық Қаржы корпорациясының қабылдаған «Лизингті дамыту» бағдарламасының негізінде денсаулық сақтау (фармация) саласында медициналық мекемелерді дамыту мәселесін шешуде лизинг маңызды роль ойнайды.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. ҚР «Қаржы лизинг туралы» заңы, 2009 ж. 10- наурыз.
2. Транзитная Экономика 2009ж., №6.
3. Қаржы қаражат 2010 ж., №2.
4. Қаржы қаражат, 2009 ж., №6.
5. Алексеева К.М. «Анализ финансового состояния и инвестиционной привлекательности», М.: Финансы и статистика, 2003.
6. Газман В.Д. Финансовый лизинг: Учеб. пособие. М.: ГУВШЭ, 2003.
7. Газман В.Д. Лизинг: теория, практика, комментарии. М., 2007.
8. Гормешыкин В.А. Основы технологий лизинговых операции, М., 2008.

ВЛИЯНИЕ ОРГАНИЗАЦИИ ФИНАНСОВ ПРЕДПРИЯТИЯ НА СОЦИАЛЬНУЮ СФЕРУ

В.Г. Семенова,
научный руководитель Е.М. Носкова
Россия, г. Пермь,

Пермский государственный национальный исследовательский университет

Организация финансов предприятия имеет прямое влияние на стабильное функционирование финансовой системы хозяйствующего субъекта, а это косвенно является залогом развития социальной сферы общества, поэтому вопрос организации финансов предприятия является актуальным.

Гражданским кодексом Российской Федерации дается понятие юридического лица, приводятся его типы, классификация, отличительные особенности каждого типа [1]. Как показывает мировой опыт, в реальной рыночной экономике особую роль играют коммерческие организации, т. е. организации, основной целью деятельности которых является извлечение прибыли. Именно эти организации, образно говоря, создают «пирог», т. е. формируют добавочную стоимость, которая в дальнейшем делится между государством, физическими и юридическими лицами [5].

Субъектами гражданских правоотношений выступают физические лица (граждане) и юридические лица. Согласно Гражданскому кодексу юридическим лицом признается организация, которая имеет в собственности, хозяйственном ведении или оперативном управлении обособленное имущество, отвечает этим имуществом по своим обязательствам, может от своего имени приобретать и осуществлять имущественные и личные неимущественные права, нести обязанность, быть истцом и ответчиком в суде [1].